

51. MEĐUNARODNA SMOTRA FOLKLORA

ZAGREB, 19.-23. srpnja 2017.

Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu održava se u Zagrebu od 1966. godine. Prikazuje i afirmira tradicijsku kulturu i folklor brojnih domaćih i stranih sudionika. Nastavlja se na dugu tradiciju smotri Seljačke sluge, kulturne i prosvjetne organizacije Hrvatske seljačke stranke. U suvremenoj Hrvatskoj postaje dijelom svjetskog pokreta za očuvanje kulturne baštine čovječanstva kojega predvodi Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). Odlukom Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Zagreba 2014. je proglašena festivalskom priredbom nacionalnog značenja.

Slijedeći dosadašnju shemu, program 51. MSF trajat će pet dana i činit će ga scenske priredbe, radionice, koncerti etnoglazbe i crkvenog pučkog pjevanja, izložbe. Uz scenu na glavnom zagrebačkom trgu nastupi skupina planiraju se i na dosad poznatoj sceni MSF na Gradecu, a sudionici MSF nastupaju i izvan Zagreba (Sveta Nedelja, Zaprešić, Vrbovec, Beltinci-Slovenija).

Poseban tematski program obuhvatit će etnografsku baštinu Banovine i Pounja, kao područja sa specifičnim načinima pjevanja i plesa, običaja te rukotvorstva, vrlo raznolikim i bogatim, a ujedno dosad premalo poznatim hrvatskoj javnosti. Posebnost tog tematskog programa ostvarit će se u cjelovečernjem nastupu skupina s Banovine i Pounja kao i koncertom crkvenog pučkog pjevanja.

Uz skupine s Banovine i iz Pounja planira se nastup folklornih skupina i pojedinaca koji reprezentiraju različitost hrvatske etnografske baštine, nacionalne manjine, Hrvate iz susjednih zemalja i iseljeničtva, ukupno 30-tak ansambala. Desetak ansambala predstaviti će baštinu drugih naroda i kultura.

SMOTRI USUSRET

OKRUGLI STOL „Povijest i etnografija Banovine, Pounja i Pokuplja“

ZAGREB, MATICA HRVATSKA, Ulica Matice hrvatske 2 / Strossmayerov trg 4

Ponedjeljak, 3. srpnja 2017. godine, 17 – 21 h

Pozdravni govori i otvaranje Okruglog stola

LIDIJA BAJUK, pročelnica Odjela za arheologiju i etnologiju Matice hrvatske

Dr. sc. TVRTKO ZEBEC, stručni i umjetnički ravnatelj Međunarodne smotre folkloru

Dr. sc. SANJA LONČAR, predsjednica Društva Terra banalis

Izlaganja (17 – 18:30 h)

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN, dipl. arheologinja i povjesničarka, konzervatorica, pročelnica (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju, Konzervatorski odjel u Sisku / Društvo Terra banalis)

Arheološka i fortifikacijska baština Banovine, Pounja i Pokuplja

Dr. sc. NATAŠA ŠTEFANEC, izv. prof. (Filozofski fakultet u Zagrebu / Društvo Terra banalis)
Prostor Banovine u srednjem i ranom novom vijeku

Mr. sc. VLATKO ČAKŠIRAN, viši kustos, ravnatelj (Gradski muzej Sisak / Društvo Terra banalis)
Industrijalizacija i njezin utjecaj na život stanovništva Banovine, Pounja i Pokuplja u 20. stoljeću s posebnim osvrtom na grad Sisak

IVICA VALENT, dipl. povjesničar, viši kustos (Gradski muzej Sisak)
Domovinski rat (1991.-1995.) i ratna razaranja na prostoru Banovine, Pounja i Pokuplja

Pauza i razgovor (18:30 – 19 h)

Izlaganja (19 – 20:45 h)

Dr. sc. TVRTKO ZEBEC, znan. savjetnik i dr. sc. JOŠKO ČALETA, znan. suradnik (Institut za etnologiju i folkloristiku)
Priprema Međunarodne smotre folkloru 2017.; Terenska istraživanja i smotre u Sisačko-moslavačkoj županiji

KATICA MRGIĆ, dipl. etnologinja, viša kustosica (Gradski muzej Sisak)
Terensko iskustvo otkrivanja Banovine

Dr. sc. SANJA LONČAR, znan. novakinja - poslijedoktorandica (Filozofski fakultet u Zagrebu / Društvo Terra banalis)
Recentna etnološka i kulturnoantropološka istraživanja na Banovini i u Pounju s ciljem zaštite i očuvanja baštine

ANDREA VIŠAK, apsolutnica muzikologije, etnologije i kulturne antropologije (Muzička akademija u Zagrebu, Filozofski fakultet u Zagrebu)
Glazbena priča s područja Dvora na Uni, Sisačko-moslavačka županija

MARTINA MLADENOVIĆ, dipl. novinarka / dipl. muzeologinja, ravnateljica (Interpretacijski centar baštine Banovine / Društvo Terra banalis)
Banovina: jučer, danas, sutra

KATICA GAŠLJEVIĆ TOMIĆ
Predstavljanje knjige "Selo i župa Viduševac" (Zagreb, Ibis grafika, 2010.)

ANDREA ŠIPUŠ
SjećanjaProstoraNaroda - predstavljanje knjiga "Tlovitost" (2016) i "StvarateljicaPriča" (2017)

*** Razgovor i zatvaranje Okruglog stola ***

Organizatori: Odjel za arheologiju i etnologiju Matice hrvatske, Međunarodna smotra folkloru, Institut za etnologiju i folkloristiku, Društvo Terra banalis

Moderatorice: dr. sc. Sanja Lončar, dr. sc. Marijeta Rajković Iveta (Filozofski fakultet u Zagrebu / Društvo Terra banalis)

SAŽECI IZLAGANJA

IVANA MILETIĆ ČAKŠIRAN, dipl. arheologinja i povjesničarka, konzervatorica, pročelnica (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju, Konzervatorski odjel u Sisku / Društvo Terra banalis)

Arheološka i fortifikacijska baština Banovine, Pounja i Pokuplja

Područje Banovine, Pounja i Pokuplja izuzetno je bogato arheološkom i fortifikacijskom baštinom. Zrinska gora rudonosan je kraj bogat željeznom rudom, a rijeke Sava, Kupa, Una izuzetno su važni plovni putevi čime je ovaj kraj od izuzetnog geostrateškog značaja. Navedena činjenica utjecala je na kontinuitet života od prapovijesti do današnjih dana. Najznačajnije arheološko nalazište je današnji Sisak koji bilježi prve nalaze od brončanog doba, zatim ostatke željeznodobne Segestike, ostatke rimske Siscije te iznimno važan ranonovovjekovni kaštel Sisak. Na prostoru Banovine ističe se kaštel Gvozdansko, utvrda Zrin, utvrda Klinac, kula Čuntić te brojne druge ranonovovjekovne fortifikacijske građevine.

Dr. sc. **NATAŠA ŠTEFANEC**, izv. prof. (Filozofski fakultet u Zagrebu / Društvo Terra banalis)

Prostor Banovine u srednjem i ranom novom vijeku

Predavanje će predočiti osnovne smjernice vojno-političkog i društveno-ekonomskog razvoja regije. Posebna pozornost posvetit će se funkcioniranju sustava vlastelinstava u stoljećima srednjeg vijeka prije osmanske najezde, posljedicama osmanskih napada i procesu uspostave Vojne krajine za obranu od Osmanlija, Banskog kraja kao jedinom od šest generalata Vojne krajine koji je bio pod izravnom upravom bana i sabora te suživotu vojnih i civilnih struktura od 15. do 19. stoljeća koje su i danas vidljive u kulturi i mentalitetu Banovine.

Mr. sc. **VLATKO ČAKŠIRAN**, viši kustos, ravnatelj (Gradski muzej Sisak / Društvo Terra banalis)

Industrijalizacija i njezin utjecaj na život stanovništva Banovine, Pounja i Pokuplja u 20. stoljeću s posebnim osvrtom na grad Sisak

Proces industrijalizacije prostora Banovine, Pounja i Pokuplja u 20. stoljeću imao je znatnog utjecaja na promjenu svakodnevnog načina života lokalnog stanovništva. Isprva je industrijalizacija bila usmjerena na iskorištavanje materijala koji su bili karakteristični za taj prostor – drvo, metal, glina te nije dolazilo do drastičnih promjena, no u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata promjene će biti osjetne. Državna politika je u prvi plan stavila razvoj industrije kao temeljne gospodarske grane, a gradovi su postali središta takvog razvoja. U tom kontekstu treba pratiti dolazak seoskog stanovništva u gradove koji je znatnije izmijenio odnose unutar tih sredina s naglaskom na prilagodbu seoskog stanovništva na novu sredinu.

Grad Sisak kao centar navedenog područja najbolji je primjer za prezentiranje takvih promjena kroz cijelo 20. stoljeće. Grad je bio industrijski centar koji je privlačio brojnu radnu snagu iz okolice, ali i iz drugih krajeva poput Bosne i Hercegovine. Na taj je način Sisak dobivao multinacionalne konture od razdoblja Austro-Ugarske Monarhije, od druge polovice 19. stoljeća do današnjih dana. Na taj način i cijela regija postaje gotovo jedinstvena gospodarska cjelina u kojoj su se odvijali procesi koji su mijenjali dotada ustaljene odnose na lokalnoj razini i davali im drugačije sadržaje.

IVICA VALENT, dipl. povjesničar, viši kustos (Gradski muzej Sisak)

Domovinski rat (1991.-1995.) i ratna razaranja na prostoru Banovine, Pounja i Pokuplja

Cilj je izlaganja približiti sudionicima okruglog stola razmjere ratnih razaranja i uništenja kulturne baštine na području Banovine, Pounja i Pokuplja za vrijeme Domovinskog rata (1991.-1995.). Domovinski rat je obilježio početak stvaranja suverene i samostalne Republike Hrvatske i ujedno ostavio dubok trag na prostoru Banovine, Pounja i Pokuplja. Navedeno područje bilo je tijekom rata u potpunosti okupirano, a brojna naselja pretrpjela su uništavanje višestoljetne kulturne baštine. Završetkom Vojno-redarstvene operacije „Oluja“ u kolovozu 1995. godine te povratkom prognanih stanovnika, dolazi do obnove domova i kulturne baštine. Veliki se značaj pridaje očuvanju običaja pojedinih naselja koji, usprkos ratnim razaranja i progonstvu, nisu zaboravljeni već se i danas prenose mlađim generacijama.

Dr. sc. **TVRTKO ZEBEC**, znan. savjetnik i dr. sc. **JOŠKO ČALETA**, znan. suradnik (Institut za etnologiju i folkloristiku)

Priprema Međunarodne smotre folkloru 2017.; Terenska istraživanja i smotre u Sisačko-moslavačkoj županiji

Dugogodišnje iskustvo praćenja i stručnog komentiranja smotri u Sisačko-moslavačkoj županiji bilo je osnovni poticaj za izbor osnovne teme ovogodišnje Međunarodne smotre folkloru. Raznorodnost etnografske baštine, a s druge strane, česta zapostavljenost i rjeđe pojavljivanje folklornih skupina s Banovine i Pounja, te česta iznenađenja raznolikim i vrijednim repertoarom skupina kad nastupaju, bila su dovoljna za prvi poticaj. Nedovoljno poznavanje i skromna istraženost tih tradicija kao i nasilni prekid rada tih društava, uz istovremeno snažan utjecaj suvremenih medija i promjena načina života, uzrok su i slabije očuvanosti te poticaj za daljnja istraživanja.

KATICA MRGIĆ, dipl. etnologinja, viša kustosica (Gradski muzej Sisak)

Terensko iskustvo otkrivanja Banovine

Izlaganje će dati pregled etnološkog rada u Gradskom muzeju Sisak od 1990-ih godina do danas, tematski vezanog za prostor Banovine i Pounja. Pritom će se naglasak staviti na nekoliko istraživačko-muzeoloških

aktivnosti poput istraživanja povratka prognanika u Čuntić (grad Petrinja), istraživanja osobitih glazbenih instrumenata te projekta "Mlinovi i mostovi".

Dr. sc. **SANJA LONČAR**, znan. novakinja - poslijedoktorandica (Filozofski fakultet u Zagrebu / Društvo Terra banalis)

Recentna etnološka i kulturnoantropološka istraživanja na Banovini i u Pounju s ciljem zaštite i očuvanja baštine

U predavanju se iznose rezultati istraživanja koja se posljednjih desetak godina provode na Banovini i u Pounju s ciljem dokumentiranja, valorizacije i zaštite prostornih vrijednosti te stvaranja smjernica za budući razvoj temeljen na lokalnoj baštini. Posebno će se istaknuti vrijednost očuvanih seoskih naselja i tradicijske drvene arhitekture, lokalnih znanja o prostoru, te elemenata životne svakodnevice i tradicije (glazbena baština, memorijalna baština, rukotvorstvo i tradicijska prehrana). Ukazat će se na problematiku provođenja istraživanja i očuvanja baštine u ovim slabije razvijenim, depopuliranim i osiromašenim područjima te, u tom kontekstu, na važnost suradnje akademske zajednice s lokalnim zajednicama i samoupravama.

ANDREA VIŠAK, apsolvantica muzikologije, etnologije i kulturne antropologije (Muzička akademija u Zagrebu, Filozofski fakultet u Zagrebu)

Glazbena priča s područja Dvora na Uni, Sisačko-moslavačka županija

U izlaganju će biti predstavljeni rezultati terenskoga etnomuzikološkog istraživanja provedenog na području Pounja (Dvor na Uni) tijekom 2014. i 2016. godine, u čijem su fokusu bili oblici tradicijske glazbe. Naglasak će biti na tri različita aspekta glazbe koji su prisutni na istraživanom području: izrada glazbenih instrumenata (gusle i tambure), napjevi – *ojkače* uz pratnju tamburice *dvožice* ili *trožice* te djelovanje kulturno-umjetničkih društava. Kroz priču o glazbi Dvora na Uni ukazat će se na važnost glazbe u svakodnevnom životu ljudi te vanjskih utjecaja na glazbenu tradiciju.

MARTINA MLADENVIĆ, dipl.novinarica / dipl. muzeologinja (Interpretacijski centar baštine Banovine / Društvo Terra banalis)

Banovina: jučer, danas, sutra

Bogata povijest i baština Banovine kao potreba za osnivanjem Interpretacijskog centra. Kako je protekao put do osnivanja i koje su prve aktivnosti Centra, partnerstva i planovi? Predstavljanje prve publikacije edukativno-baštinskog karaktera!

KATICA GAŠLJEVIĆ TOMIĆ

Predstavljanje knjige "Selo i župa Viduševac" (Zagreb, Ibis grafika, 2010.)

Iako je poznavatelji nazivaju „monografijom glinskog kraja“, ova opsežna i temama bogata knjiga nije znanstveni rad. To je šetnja zaljubljenika u svoj zavičaj kroz relativno ograničeni, ali do sada slabo istraženi i opisani prostor onako kako su svjedočili razni izvori i stvarni kazivači. Kako je materijalna baština viduševačkog kraja gotovo u potpunosti uništena, a onoj drugoj odlaskom starijih prijete potpuni zaborav, možda su najdragocjeniji dijelovi knjige oni koji se odnose na narodnu baštinu: običaji, pjesme, priče, način života, narodnu nošnju, dijalektalni rječnik i sl. To je knjiga o identitetu, domoljublju, tradiciji i opstojnosti. Zato vrijedi kratko čuti kako je i zašto napisana.

ANDREA ŠIPUŠ

SjećanjaProstoraI Naroda - predstavljanje knjiga "Tlovitost" (2016) i "StvarateljicaPriča" (2017)

Priče su neuhvatljive, imaju svoj vlastiti život, otkrivaju se onda kada smo ih spremni čuti, potiču nas na reakcije, stvaraju pouke... Mi ljudi ih mijenjamo, zaboravljamo s godinama, mijenjamo ih namjerno jer želimo postići svoj cilj, mijenjamo ih nenamjerno jer one tako hoće. Narodne, usmene, koljenske predaje žive, ne teškom mukom kako često pomišljamo, već punom snagom. Isprva se čini da su se posve izgubile u narodu... Čini se da je to ipak... privid. Sačuvane su u Prostoru, svuda su oko nas, kucaju i u Narodu... samo trebamo slušati.

